

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
ANALIZA FINANČNE PISMENOSTI V SLOVENIJI

Ljubljana, junij 2022

URŠA RODE

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Urša Rode, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza finančne pismenosti v Sloveniji, pripravljena v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil/-a;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 SPLOŠNO O FINANCAH.....	2
1.1 Denar.....	2
1.1.1 Kratka zgodovina nastanka denarja.....	2
1.1.2 Denar na ozemlju Slovenije.....	2
1.1.3 Funkcije denarja.....	3
1.2 Finančni trg.....	4
1.3 Finančne ustanove.....	4
2 FINANČNA PISMENOST.....	5
2.1 Kaj je finančna pismenost.....	5
2.2 Posledice finančne nepismenosti.....	6
2.3 Osebnne finance.....	6
2.4 Finančno stanje.....	8
2.4.1 Mlajše generacije.....	8
2.4.2 Zrele generacije.....	8
2.4.3 Starejše generacije.....	9
2.4.4 Upokojenci.....	9
2.5 Finančni cilji in varnost.....	9
2.6 Naložbe.....	10
2.7 Izobraževanje Slovenskih državljanov na področju financ.....	11
3 ANALIZA RAZISKAVE.....	12
3.1 Uporabljena metoda in potek raziskave.....	12
3.2 Predstavitev in analiza rezultatov.....	12
SKLEP.....	19
LITERATURA IN VIRI.....	20
PRILOGA.....	23

KAZALO TABEL

Tabela 1: Starostne kategorije anketirancev.....	13
Tabela 2: Pogostost sprejemanja finančnih odločitev anketirancev.....	13
Tabela 3: Ravnanje anketirancev ob prejetju denarja	14
Tabela 4: Ravnanje anketirancev s prihranjenim denarjem.....	15
Tabela 5: Podpora anketirancev o umestitvi izobraževanja o osnovah finančne pismenosti v osnovne šole in nadaljevanje šolanja.....	16
Tabela 6: Mnenje anketirancev o pomembnosti znanja o financah.....	17
Tabela 7: Samoocena finančne pismenosti anketirancev.....	17

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik.....	1
------------------------------------	---

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

EUR – Evro

OECD – (angl. Organisation for Economic Co-operation and Development) Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

SIT – Slovenski tolar

UVOD

Obraavnava tematika zaključne strokovne naloge je analiza finančne pismenosti v Sloveniji, kjer se ne omejujem na nobeno starostno ali drugo skupino, pač pa bom področje obravnavala splošno, kar bo omogočilo širši pregled teme in obravnavane problematike. Za tematiko naloge sem se odločila predvsem iz lastnega zanimanja o finančni pismenosti in želje po poglobitvi znanja, poudariti pa želim splošno stanje na tem področju med prebivalstvom v Sloveniji. Glavni namen naloge je predstaviti bistvo širokega in pomembnega področja, ki se nanaša na finančno pismenost iz več vidikov. Cilj je poglobiti svoje razumevanje področja in morda tudi druge (bralce naloge in anketirance) spodbuditi k temu, da več svoje pozornosti namenijo področju finančne pismenosti, ki je po mojem mnenju zelo pomemben del vsakdanjega življenja z velikim vplivom na njegovo kakovost.

Glavne hipoteze, ki sem jih postavila pred pisanjem naloge, so:

1. finančna pismenost je pomembno znanje, ki ga ima le manjši del prebivalstva in malo se jih zaveda pomembnosti tega;
2. znanje posameznika na področju finančne pismenosti je odvisno od njegove starosti, izobrazbe in znanja v družini;
3. država ne vlaga v izobraževanje svojih državljanov na tem področju v okviru obveznega izobraževanja. Posamezniki morajo sami prepoznati potrebo po znanju in izobraževanju o osebnih financah.

Raziskovanja se bom lotila tako, da bom prebrala in zbrala čim več relevantne literature in bistvo predstavila v treh glavnih poglavjih. Izvedla bom tudi praktično raziskavo s pomočjo spletne ankete, s katero bom lažje potrdila ali zavrnila prej naštetih hipoteze.

Prvo vsebinsko poglavje se bo nanašalo na splošne finance, kar bom razdelila na področja denarja, finančnih trgov in finančnih ustanov. S prvim poglavjem želim začeti pri osnovah in najprej predstaviti nastanek denarja ter iz tega izhajati na naslednja poglavja. Sledilo bo drugo večje poglavje, ki se bo vsebinsko nanašalo na finančno pismenost in na katerem bo največji poudarek. V tem poglavju se bom ukvarjala predvsem s problematiko finančne pismenosti, ki bo zajemala razlago finančne pismenosti, posledice nepoznavanja področja, osebne finance, finančno varnost, načrtovanje, kakšno je pričakovano finančno stanje različnih starostnih skupin, finančne cilje, naložbe, za konec tega poglavja se bom posvetila področju iz različnih vidikov izobraževanja. Tretje poglavje bo namenjeno raziskavi s pomočjo ankete. V njem bom razložila izvedbo raziskave, njen namen in nato predstavila rezultate ter moje mnenje. V tem delu naloge bom svoje hipoteze iz uvoda potrdila ali ovrgla oz. izrazila svoje strinjanje ali nestrinjanje, seveda bom vse ugotovitve utemeljila. Na koncu vsebinskega dela naloge bom v sklepu povzela nekatere bistvene poudarke naloge. Temu bo sledila navedba vse uporabljene literature in virov, čisto na koncu pa bom v obliki priloge dodala anketni vprašalnik, s katerim sem izvedla raziskavo.

1 SPLOŠNO O FINANCAH

1.1 Denar

Denar je nekaj, kar vsi uporabljamo in nam je samoumevno, da imamo na voljo bankovce in kovance, s katerimi lahko plačujemo. V tem poglavju bom na kratko predstavila zgodovino denarja, ker se mi zdi pomembno, da vemo, kako je sploh prišlo do nastanka denarja in kakšno vlogo ima. Na kratko bom razložila še finančni trg in finančne ustanove.

1.1.1 Kratka zgodovina nastanka denarja

V daljni preteklosti nazaj je bila v veljavi naturalna (blagovna) menjava, kot imenujemo način trgovanja blago za blago, recimo menjava jajc za čevlje. Trgovanje med ljudmi se je počasi širilo in postajalo vedno bolj zapleteno. Težavno je bilo določanje protivrednosti blaga, prav tako je bilo odvečno blago včasih težko zamenjati za nekaj kar si potreboval. To je kazalo na potrebo po bolj praktičnem načinu menjavanja blaga, kjer so svoje mesto dobila mnoga menjalna sredstva s tržno vrednostjo, med drugim sol, tobak, školjke, kamni, orodje, žito, zlato, srebro in drugo. Kasneje so začeli izdelovati prve kovance v 6. stoletju pred našim štetjem na območju današnje Turčije. Šlo je za zlitine zlata in srebra, npr. v obliki kepic, kovancev, nakita, ki so se v uporabo kmalu razširili še na druge dele sveta. Bistveno je bilo to, da se je taka kovina lažje prenašala in menjavala (Bailey & Law, 2007, str. 8 – 9).

Sčasoma so različna mesta, vladarji in države izdajali svoje lastne kovance, njihova raznolikost po izvoru in vrednosti pa je trgovcem povzročala precej težav. V ta namen so začele delovati menjalnice, kjer so denar menjali, hranili in posojali z obrestmi, s čimer se je začel tudi razvoj bančništva. V zameno za prejet denar so trgovci prejeli potrdilo, ki ga je lahko v drugem kraju zamenjal za tamkajšnjo valuto v enakem znesku. Taka potrdila so kot prve bankovce uporabljali Kitajci, ki so namesto težkih kovancev raje prenašali lahek papir. Novodobne bankovce so najprej izdali v Stockholmski banki leta 1661, saj jim je primanjkovalo srebrnikov (Štokelj, brez datuma).

V sodobnih gospodarstvih poznamo tako imenovani reprezentativni denar, kar pomeni, da bankovcev ni mogoče zamenjati za določeno količino zlata ali srebra. Bankovci oz. papir, ki se zanje uporablja, sami po sebi nimajo vrednosti. Sistem temelji na zaupanju, denar pa je zakonito plačilno sredstvo, ki ga izda centralna banka. Denar se sprejema v zameno za blago in storitve, dokler ljudje v centralno banko zaupajo, da bo ohranjala njegovo vrednost (ECB, 2017).

1.1.2 Denar na ozemlju Slovenije

Prebivalci današnje Slovenije so z denarjem prišli prvič v stik v času starih Rimljanov v 2. stoletju pred našim štetjem. Stoletje kasneje je največ rimskega republikanskega denarja krožilo na območju Celja, ki je takrat predstavljalo trgovsko središče noriških Keltov. Kovali so velike srebrnike in male srebrne novčiče v bližnjih kovnicah. Novec z največjo vrednostjo

je bil zlatnik, najbolj pa so prevladovali bronasti novci. Sledila so obdobja reform, s tem pa kovanja in uporabe različnih kovancev, ki so na novo prihajali in bili kasneje izrinjeni. V obdobju med 6. in 10. stoletjem je denar postal nekoliko izrinjen iz uporabe, saj se je prebivalstvo vračalo k naravnemu gospodarstvu. To se je spremenilo z razvojem trgovine med Italijo in Ogrsko, kar je povzročilo vrnitev in razvoj denarnega gospodarstva ter prihod različnih novih kovancev. V 18. stoletju je Marija Terezija avstrijskim deželam dovolila izdajanje papirnatega denarja, najprej v dunajski banki Stadt-Banco. Za upravljanje denarnega obtoka so se razvile hranilnice, ki so sprejemale denarne vloge, pri nas je bil prvi denarni zavod Kranjska hranilnica, ustanovljena 1820. leta v Ljubljani. Na Slovenskem so bile po razpadu Avstro-Ogrske v obtoku krone, ki so bile kot del kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev posebno ožigosane in tako ločene od avstrijskih kron. Kronam so sledili kronsko-dinarski bankovci, nato pa dinar. V času 2. svetovne vojne je na območju Slovenije veljal okupacijski denar iz Nemčije, Italije in Madžarske. V tem obdobju, leta 1944. so partizani ustanovili Denarni zavod Slovenije, ki je urejal denarni promet in gospodarske razmere na osvobojenih območjih. Med drugim je izdajal prvi slovenski denar, bankovce, plačilne bone v lirah, kar je bila tudi prva izdaja denarja v okupirani Evropi. Dve leti kasneje je bil Denarni zavod Slovenije spojen z Narodno banko Jugoslavije (Štokelj, brez datuma). Sledil je prihod jugoslovanskega dinarja, ki ga je po razvrednotenju, 25. junija 1991, prvi slovenski večstrankarski parlament zamenjal za vrednostne bone. Po dobrem letu je bone zamenjal slovenski tolar (angl. – SIT), ki je bil v uporabi vse do konca leta 2006. Z letom 2007 je v uporabo prišla valuta evro (angl. – EUR), ki je v uporabi še danes (Bailey & Law, 2007, str. 38 – 42).

1.1.3 Funkcije denarja

Samo vlogo “denarja” lahko opravlja karkoli, dokler izpolnjuje nekatere nujno potrebne funkcije denarja. Ima vlogo merilca vrednosti, saj določa oz. izmeri vrednost nekemu blagu ali storitvi in tako vemo, koliko moramo za nekaj plačati. Je menjalni posrednik in omogoča menjavo blaga med subjektoma, pomembno je še to, da ga vsi sprejmejo v plačilo. Denar je tudi hranilec vrednosti v razmerah stabilnih cen, saj za neki znesek denarja tudi po preteku določenega časa lahko kupiš blago v enaki vrednosti, torej ohranja vrednost. Denar ima še vlogo plačilnega sredstva, to je takrat, ko plačilu ne sledi blagovna menjava, najboljši primer je plačilo kazni za prehitro vožnjo, kjer v zameno za plačilo ne dobimo ničesar (Gmajnica.com, 2014).

1.1.4 Odnos do denarja

Na naš odnos do denarja zelo vplivajo naše navade in znanje, ki so ga predali starši, značajske lastnosti in finančno znanje, ki smo ga pridobili sami. Ne samo količina denarja, ki nam je na razpolago, vse zgoraj naštetu vpliva na to, koliko denarja imamo ter kako ga porabljamo in razporejamo na različna mesta (NLB d. d., brez datuma a). Živimo v svetu, ki je zaznamovan s potrošništvom. Na vsakem koraku nas spremljajo oglasi za najrazličnejše stvari in v ozadju se zaradi tega pojavlja miselnost, da bomo zaradi nakupa nekega novega

izdelka srečnejši in zadovoljnejši. To nas je pripeljalo na točko, ko niti sami ne poznamo svojih dejanskih potreb in od njih ne ločimo želja. V vsakdanjem življenju dobrine plačujemo z denarjem, vendar pa nam pošteno zaslužen denar pomaga le do dostojnega življenja in ne do srečnega življenja. Bogat človek je tisti, ki je zadovoljen s tistim, kar ima. Denar je sredstvo, s katerim pridobivamo različne materialne dobrine, na katerih med drugim gradimo svojo identiteto. Ljudje se med seboj sodimo glede na to, koliko denarja imamo in katere stvari si lastimo. Pogosto se dogaja tudi, da si nekdo kupi nekaj samo, ker si je tega želel v preteklosti in je želja po tej stvari postala navada, ne pa resnična želja. Še en pomemben vidik je izjemno škodljiva navada, da nam je mnenje drugih o tem, kaj imamo, pomembnejše od tega, kar hočemo oz. si mislimo sami, in temu prilagajamo potrošnjo (Kozmus, 2014).

1.2 Finančni trg

Na finančnem trgu poteka prenos prihrankov od varčevalcev preko finančnih posrednikov k investitorjem, finančna sredstva pa se spreminjajo iz ene oblike v drugo, npr. iz denarja v delnice. Finančna aktiva predstavlja premoženje v obliki denarja, terjatev, vrednostnih papirjev, realna aktiva pa premoženje in nepremičnine. Vsa ta sredstva lahko svojo obliko spreminjajo nazaj v prejšnjo obliko. Ekonomska funkcija finančnega trga je tista, ki zagotavlja investiranje ekonomskih subjektov z najboljšimi sposobnostmi, ostali pa varčujejo. Finančni trgi s to funkcijo zagotavljajo porabo prihrankov za investicije, ki bodo povečale premoženje in potrošnjo celotne ekonomije. Dve glavni finančni funkciji finančnih trgov sta najprej možnost razpršitve finančnih naložb, s katero zmanjšujemo tveganja, povezana z investiranjem, in tako zmanjšamo verjetnost, da varčevalci ne dobijo povrnjenih prihrankov ali donosov. Druga pomembna lastnost je možnost delitve finančnih naložb na manjše zneske, kar daje možnost razporejanja prihrankov na različne naložbe. Finančni trg lahko razdelimo še na primarni in sekundarni trg. Na primarnem trgu se trguje z na novo izdanimi finančnimi oblikami, na sekundarnem trgu pa z obstoječimi. Finančni trg razdelimo tudi na trg denarja in trg kapitala. Na trgu denarja poteka trgovanje s kratkoročnimi finančnimi oblikami z dospelostjo v roku največ enega leta. Na trgu kapitala se trguje z dolgoročnimi finančnimi oblikami, ki dospejo v roku, daljšem od enega leta, ali pa sploh ne dospejo (Kozmus, 2014).

1.3 Finančne ustanove

Finančne ustanove delimo na denarne in nedenarne finančne ustanove ter agentske finančne institucije, ki imajo nalogo posrednika za prenašanje prihrankov od varčevalcev do investitorjev. Med denarne finančne ustanove spadajo centralna banka (Banka Slovenije), poslovne in investicijske banke, hranilnice ter kreditne zadruga. Centralna banka vodi denarno politiko, skrbi za stabilnost domače valute ter ohranja plačilno sposobnost države do tujine. Poslovne banke so tiste, ki sprejemajo vloge, odobravajo posojila, trgujejo z vrednostnimi papirji, prodajajo devize, svetujejo in informirajo. Glavne naloge investicijskih bank so prodaja novih izdaj vrednostnih papirjev, podjetniško svetovanje, upravljanje

investicijskih portfeljev, aktivnosti na borzi, nepremičnine in zavarovanja. Hranilnice se ukvarjajo predvsem z zbiranjem sredstev z vlogami in krediti. V kreditnih zadrugah so povezani delodajalci, ki omogočajo ugodnejše kredite in varčevanja za svoje člane. Med nederne finančne ustanove uvrščamo vzajemne sklade in investicijske sklade. Vzajemne sklade lahko razdelimo še na delniške, obvezniške in mešane oz. uravnotežene sklade. V osnovi pa gre za odprto prodajo delnic, s katerimi ni mogoče trgovati na trgu vrednostnih papirjev, ampak se unovčujejo po dnevni tržni ceni. V investicijske sklade pa imetniki lahko dolgoročno naložijo sredstva v omejeno število delnic na trgu vrednostnih papirjev (Kozmus, 2014).

2 FINANČNA PISMENOST

V življenju se srečujemo z mnogimi odločitvami, ki prinašajo določene finančne posledice. Za boljše sprejemanje odločitev glede denarja je nujno razumevanje osnovnih finančnih konceptov. Finančna pismenost je pomembna veščina za uspešno posameznikovo življenje in prihodnost. Je temelj razumevanja lastnega finančnega stanja in finančnih storitev, ki nam lahko pomagajo pri uresničevanju svojih trenutnih in prihodnjih ciljev, zato jo obravnavamo kot eno najpomembnejših sposobnosti za uspešno življenje (NLB d. d., 2018).

2.1 Kaj je finančna pismenost

Ko razmišljamo o finančni pismenosti, ni pomembno samo poznavanje finančnega trga z njegovimi mehanizmi, finančnih institucij in njihovih produktov, ampak moramo poznati tudi samega sebe. Položaj, v katerem smo trenutno v svojem življenju, je odraz predvsem naših misli, odločitev in dejanj iz preteklosti, zato moramo za spremembe v življenju najprej spremeniti svoj način razmišljanja in delovanja. Pri tem izhajamo iz misli, da s ponavljanjem istih dejanj ne bomo dosegli drugačnega rezultata (Kozmus, 2014).

“Finančna pismenost je kombinacija splošne bralne in matematične pismenosti. Kaže se kot obveščenost o financah in finančnih trendih ter obvladovanju in razumevanju finančnih instrumentov in storitev, pojmov ter tveganj” (Doles, 2020). Je zmožnost branja, analize, upravljanja osebnih financ in komuniciranja o njih. Razumevanje osnovnih finančnih pojmov pomaga posameznikom sprejemati finančne odločitve in upravljati denar. V življenju se pogosto srečamo z mnogimi finančnimi vprašanji, zato je pomembno imeti skupek znanj, ki nam bodo pomagala pri sprejemanju dobrih finančnih odločitev (Doles, 2020).

O financah bi moral vsak posameznik vedeti naslednje. Najprej kako upravljati osebne in družinske finance. Tu gre predvsem za sposobnost oceniti svoje finančne zmožnosti, izdelati finančni načrt in mesečni osebni ali družinski proračun. Naslednje je poznavanje osnovne finančne matematike, kjer je nujno treba znati računati obresti (navadno obrestovanje in obrestno obrestni račun), provizije, nadomestila in stroške. Poznati je treba tudi različne finančne produkte, kjer imamo danes pestro ponudbo. Pomembno je tudi znati prebrati in

razumeti pogoje kompleksnih finančnih produktov in pogodb, kjer je treba presoditi veliko dejavnikov. Med pomembne sposobnosti spada tudi sposobnost oceniti realne donose, kjer nas lahko hitro zavedejo previsoka pričakovanja, pomembna je še izbira naložb, ki jih poznaš. Zadnje pomembno področje, ki ga mora poznati finančno pismena oseba so tveganja in njihovo obvladovanje. Bistveno je zavedanje, da moramo pri načrtovanju financ upoštevati morebitna tveganja, ki pa so v obratnem sorazmerju od donosa (NLB d. d., 2018).

Pomembno odgovornost za finančno opismenjevanje nosijo starši, saj so tisti, ki so otrokom zgled in od katerih otroci prevzamejo (posnemajo) vedenje, vzorce in prepričanja o denarju. Osnove, ki bi jih starši morali naučiti svoje otroke, vključujejo znanje o tem, kaj je varčevanje, kako to početi, kaj so obresti, krediti, limiti in kreditne kartice. Vse to bo v prihodnosti pomoč k izboljšanju kakovosti življenja (Likeout, brez datuma).

2.2 Posledice finančne nepismenosti

Mnogo različnih raziskav o finančni pismenosti po vsem svetu potrjuje dejstvo, da je pomanjkljivo znanje o financah glavni razlog za večino finančnih problemov posameznikov v sodobnem času. Ko govorimo o Sloveniji, večina nima urejenih osebnih financ in sploh ne razmišlja o svoji finančni prihodnosti (Tehnološki park Ljubljana, 2017).

Slabo znanje na področju finančne pismenosti je zagotovo velik problem. Posledice, ki jih to prinese, zagotovo niso prijetne. V zadnjih letih se je odgovornost za finančne odločitve prenesla na vsakega posameznika in ne velja več, da se lahko zanesemo na državo, vsaj glede pokojnin, kot je veljalo za generacije naših dedkov in babic. Prav tako vedno bolj pereča postaja problematika staranja prebivalstva, otroci namreč lahko postanejo odgovorni za finančno podporo staršem v času upokojitve zaradi nezadostnih pokojnin in pomanjkanja prihrankov, kar pa je posledica finančne nepismenosti (Bedene, 2021).

Zaradi finančne nepismenosti zelo povečamo tveganje za sprejetje slabih odločitev s potencialno hudimi posledicami (Doles, 2021). Ljudje si ne priznajo, da je njihovo znanje na področju finančne pismenosti skrb vzbujajoče, kar pa se v praksi kaže predvsem v nizki količini prihrankov, visoki zadolženosti, slabih naložbah in neustreznem načrtovanju prihodnosti (Doles, 2020).

Zadostno znanje je odgovornost posameznika predvsem do sebe, pomembno pa je tudi zaradi vseh drugih, saj smo zaradi finančne nepismenosti lahko vsi na slabšem, v glavnem zaradi večje dovzetnosti za manipulacije in izkoriščanje (Linkout, brez datuma).

2.3 Osebne finance

Moderen življenjski slog med drugim pomeni tudi, da ljudje svojega časa ne namenjajo stvarim, ki v nekem trenutku niso nujne. Zaradi zahtevnega življenjskega tempa, ki vključuje delo, družinsko življenje in bolj malo prostega časa, lahko aktivnosti, kot so načrtovanje osebnih financ ali raziskovanje razpoložljivih finančnih produktov, hitro

postanejo nekaj, česar se lotimo čez en teden, mesec, leto ali dlje. Nekdo, ki si lahko privoščiči plačevanje kredita, varčuje za pokojnino in nima večjih finančnih skrbi v nekem trenutku, je lahko celo zmotno prepričan, da se mu za osebne finance in njihovo načrtovanje sploh ni treba zanimati. Tej osebi se lahko na primer zgodi, da ne opazi nepotrebnih visokih obresti za kredit ali pa da obstoječe pokojninsko varčevanje ne bo zadostovalo za prihodnje potrebe (King & Carey, 2017, str. 1 – 2).

Glavni cilj osebnih financ je doseči finančno varnost in stabilnost, finančno pismena oseba pa ima nad svojimi financami kontrolo, ustrezno načrtuje cilje in jih tudi uresničuje. Pri tem je treba poznati prednosti finančnega načrtovanja in imeti osnovna finančna znanja (King & Carey, 2017, str. 312 – 313).

Ustvarjanje dohodka, varčevanje, potrošnja, zavarovanje in vlaganje spadajo v proces načrtovanja in upravljanja osebnih finančnih dejavnosti. Gre za izpolnjevanje osebnih finančnih ciljev, ki so odvisni od posameznikovih dohodkov, stroškov in želja. Že omenjeni dohodek, potrošnja, varčevanje, naložbe in zavarovanje so glavna področja, ki zadevajo osebne finance. Osnova za vzdržnost osebnih financ je dohodek, ki predstavlja vir ali vire denarnega priliva posameznika. Najpogostejši viri dohodka so plače, bonusi, nagrade, pokojnine, dividende, obresti in najemnine, ki se lahko porabijo za potrošnjo, prihranke ali naložbe. Ti viri pa predstavljajo tudi osnovo za načrtovanje osebnih financ. Večina dohodkov je pri večini ljudi namenjena potrošnji. Ta vključuje vse stroške blaga in storitev posameznika, sem pa ne vključujemo različnih naložb. Klasični primeri porabe so hrana, oblačila, plačilo obroka kredita, najemnine in različne oblike razvedril. Nad stroški naj bi posameznik imel več nadzora kot nad prihodki, zato moramo poskrbeti, da stroški ne presegajo prihodkov. V primeru presežka dohodkov se ta razlika lahko privarčuje. Večina ljudi ima privarčevanih nekaj sredstev za pokrivanje kratkoročnih obveznosti, ki se pojavljajo predvsem v obliki gotovine, varčevalnih bančnih računov in vrednostnih papirjev. Velika količina prihrankov pa ni dobra stvar z vidika donosa, kjer so bolj smiselne različne naložbe. Pri nakupu naložb se običajno odločamo za nakup sredstev, ki bodo po pričakovanju v prihodnosti ustvarila nek donos, za kar bo vlagatelj nazaj prejel več denarja, kot ga je vložil. Seveda pa to prinaša določena tveganja, da vsa sredstva ne bodo prinesla pozitivnega donosa. Primeri naložb so delnice, obveznice, vzajemni skladi, nepremičnine, tudi umetnine. Na področju osebnih financ predstavlja najbolj zapleteno področje ravno vlaganje, zato se posamezniki lahko odločajo za pomoč v obliki strokovnega svetovanja. Zadnje področje osebnih financ se nanaša na različna zavarovanja, ki so uporabna kot varstvo pred nepredvidljivimi slabimi dogodki v prihodnosti. Je še eno zahtevno področje, ki zahteva dodatno strokovno pomoč. Najbolje je osebne finance povzeti v finančnem načrtu, ki obsega vseh pet zgoraj omenjenih področij. Pri tem postopku se lahko obrnemo na bančne ali naložbene svetovalce, ki morajo poznati potrebe in cilje stranke. Glavne sestavine postopka finančnega načrtovanja vključujejo oceno stanja, določitev ciljev, pripravo načrtov, njihovo izvršitev ter spremljanje, sledi ponovno ocenjevanje stanja. Pri tem velja upoštevati dejstvo, da za tako načrtovanje nikoli ni prepozno, pomembno pa je oblikovati

dosegljive cilje, ki bodo na koncu zagotovili finančno varnost in finančno svobodo na dolgi rok (Doles, 2021).

Ravno pri upravljanju osebnih financ smo Slovenci zelo slabi, saj nimamo organiziranih lastnih financ in ne načrtujemo dolgoročne finančne vzdržnosti. Glede na opažanja finančnih svetovalcev imajo praviloma dovolj znanja o pravilnem ravnanju z denarjem tisti ljudje, ki so poklicno s tem povezani, hkrati pa opozarjajo, da bi morali o pomenu finančne pismenosti vzgajati otroke že v osnovnih šolah (NLB d. d., 2018).

2.4 Finančno stanje

Sledi del, v katerem bom pozornost posvetila različnim starostnim obdobjem z vidika finančnega stanja. Za posamezno obdobje bom opisala pričakovano finančno stanje, podala nasvete za izboljšanje finančnega stanja in na kaj je treba biti pozoren.

2.4.1 Mlajše generacije

V to skupino zajemam starostne skupine od 20. do 30. leta. Gre za osebe, ki običajno to pestro obdobje posvetijo študiju, prvim resnim nakupom, prvi službi, finančni osamosvojitvi in ustvarjanju družine. Je tudi čas, ko se postavljajo temelji finančne prihodnosti, ne glede na to, kakšni, dobri ali slabi. V tem obdobju so bistvene tri smernice, ki jih velja upoštevati za uspešnost pri začetnem spopadanju s finančnimi odločitvami, ki bodo pomagale dolgoročno tudi preostanek življenja. Bistveno je, da porabimo le toliko, kot zaslužimo. Realno sliko tega nam lahko pomaga prikazati osebni proračun, ki ga je v primeru rednih prihodkov preprosto pripraviti. Primerjamo prihodke in vse izdatke, ki se nam naberejo skozi mesec, na koncu pa potegnemo črto in ugotovimo, kaj nam ostane. V primeru, da imamo primanjkljaj, moramo takoj spremeniti navade, saj nas bo to dolgoročno spravilo v dolgove. V nasprotnem primeru dobimo presežek sredstev, kar je odlično, saj ta lahko namenimo za varčevanje in investiranje. Dobro je pripraviti tudi finančni načrt in se ga držati. Tukaj pridemo do naslednje smernice. Varčevanje nekateri vidijo in razumejo kot oviro do dosege tistega, kar želijo, praksa pa je obratna. Gre za upoštevanja dejstva, da si lahko s takimi prihranki skozi daljše časovno obdobje privoščite nekaj večjega, npr. lastno stanovanje, kar nam bo takrat v večjo korist. Za to starostno obdobje se priporoča še začetek varčevanja za varnostno rezervo in pokojnino. Pomemben nasvet za to obdobje je še, da smo skromni in se trudimo iskati ugodnejše ponudbe in nizkocenovna doživetja. Ne smemo pozabiti na finančno varnost z ustreznimi zdravstvenimi in nezgodnimi zavarovanji. V tem obdobju pa je poleg vsega zgoraj omenjenega pomembno začeti še vlagati v ustrezni portfelj naložb, predvsem, ker je čas v tem obdobju na naši strani (NLB d. d., 2017 a).

2.4.2 Zrele generacije

V to skupino zajemam starostne skupine med 30. in 40. letom. Gre za osebe, ki naj bi v tem obdobju bile finančno samostojne s temelji osebnega proračuna in pripravljene na vedno večje finančne izzive povezane s pomembnimi odločitvami in naborom finančnih storitev

kot so krediti, zavarovanja, različne plačilne kartice in drugo. Samo obdobje je običajno posvečeno karieri in ustvarjanju ali povečanju družine, kar zelo vpliva na dinamiko osebnega in družinskega proračuna. V tem obdobju je še vedno čas za načrtovanje osebnih financ, velja pa se držati naslednjih nasvetov. Treba je obvladovati prihodke in odhodke, kar lahko naredimo s pomočjo osebnega finančnega načrta. Ta nam bo pokazal, ali sledimo svojim finančnim ciljem in kaj je dobro spremeniti ali prilagoditi, da bomo ostali na pravi poti za dosego svojih finančnih ciljev. Paziti je treba, da se ne zadolžimo preveč, da s tem ne poslabšamo svojega življenjskega sloga in njegove kakovosti, ter sproti poleg kreditov plačujemo tudi vse druge mesečne obveznosti. Tudi v tem obdobju je pomembno imeti prava zavarovanja in vzdrževati primerno varnostno rezervo za nujne primere, ki naj bi vrednostno znašala od 6 do 12 mesečnih plač. Zdaj poskrbimo tudi za prenos svojega finančnega znanja na otroke in jim pomagamo varčevati. Ne smemo pa pozabiti nase, v tem obdobju je čas za dolgoročno urejanje financ in naložbene strategije ter varčevanje za pokojninsko rezervo (NLB d. d., 2017 b).

2.4.3 Starejše generacije

V to skupino zajemam starostne skupine med 40. in 50. letom. Gre za osebe, ki so v najstabilnejšem obdobju z vidika financ, saj so večje finančne odločitve in bremena že minili. Je obdobje, v katerem se osebni proračun ustali in lahko začnemo uresničevati drugačne načrte za doseganje svojih finančnih ciljev in stabilno premoženje. Oceniti je treba stanje osebnih financ, morebitne dolgove in razumno posegati po novih kreditih. Pri vlaganju se še vedno držimo pravila, da vlagamo razpršeno in v tisto, kar poznamo. Je pa tudi skrajni čas za začetek varčevanja za pokojnino, v vsakem primeru pa je dobro ponoviti izračune in ugotoviti, ali se sredstva ustrezno nabirajo (NLB d. d., 2017 c).

2.4.4 Upokojenci

Upokojitev je ena izmed večjih prelomnic vsakega posameznika in predstavlja čas, ko se začnemo ukvarjati z aktivnostmi, za katere prej ni bilo časa. Z vidika financ pa je to čas, v katerem moramo sprejeti realnost mesečnih prihodkov, ki so lahko precej nižji kot prej. Za bolj brezskrbno finančno prihodnost smo morali poskrbeti v preteklosti in je zdaj obdobje črpanja teh prihrankov. V primeru varčevanja v obliki vrednostnih papirjev, se je zdaj najbolje odločati za tiste, ki imajo najvišje dividende, verjetneje pa bomo sredstva črpali in porabljali. Še vedno moramo poskrbeti za primerno zdravstveno zavarovanje. V tem obdobju pa smo lahko tudi finančna pomoč in podpora svojim otrokom ter vnukom. Postavljeni smo tudi pred možnost, da se preselimo v manjšo nepremičnino, če smo v veliki hiši ostali sami in nimamo sredstev ali energije za njeno vzdrževanje. Še nekaj, kar je treba zdaj urediti, pa so dediščine in prenosi premoženja, za kar pripravimo načrt (NLB d. d., 2014).

2.5 Finančni cilji in varnost

Finančni cilji so potrebni za usmerjanje in pomoč pri upravljanju denarja, končni cilj pri tem je finančna svoboda. Vsi imamo svoje cilje, pa naj bo to nova hiša, potovanje v eksotičen

kraj ali pa privarčevati za starost, pametno jih je razdeliti tudi na kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje. Med kratkoročne cilje spadajo nakupi, ki jih želimo opraviti v roku od 2 do 5 let in so recimo popravila v hiši, nakup pohištva itd.. Srednjeročne cilje načrtujemo za razdobje od 3 do 10 let, razlikujejo pa se glede na življenjski slog in starost posameznika, primeri pa so poroka, nakup hiše, avtomobila in drugo. Za dolgoročne cilje gledamo 10 let in več naprej in težko določimo, kdaj bi jih radi uresničili, saj so časovno zelo oddaljeni. V to skupino pa bi lahko uvrstili varčevanje za višjo pokojnino, otrokovo izobraževanje in podobno. Želje moramo za uresničitev spremeniti v realne in dosegljive cilje, kar dosežemo z določitvijo zneska in roka za uresničitev posameznega cilja. Zna pa biti priprava takega načrta zahtevna z vidika razmisleka in tehtanja prioritet. Pri tem se lahko po pomoč obrnemo k finančnemu svetovalcu (Triglav skladi d. o. o., brez datuma b).

Pohlep in strah sta čustvi, ki poganjata svet financ. Imamo pohlep po tem, da bi imeli več in strah pred izgubo tega, kar imamo. Z nadzorovanjem obeh čustev lahko uspešno ravnamo s premoženjem. Če se prepustimo pohlepu, spregledamo nevarnosti, zaradi strahu pa lahko izpustimo dobre priložnosti. Ko govorimo o strahu, je pomembno poudariti, da je zmeren strah pri finančnih koristih, saj nas varuje pred nepremišljenimi odločitvami, ko tehtamo med donosnostjo in tveganjem (Triglav Skladi d. o. o., brez datuma a).

Finančna varnost pomeni, da imamo na razpolago denar za krizne primere in nujne situacije. To pa vključuje že omenjeno varnostno rezervo za nujne primere, ustrezna zdravstvena, življenjska in premoženjska zavarovanja ter ustrezno pokojninsko varčevanje. Pri tem je dobro upoštevati še nekatere nasvete, najprej je pametno vsak mesec privarčevati vsaj 10 % prihodkov. Prej kot začnemo varčevati, več bomo zbrali, četudi zneski najprej delujejo nizki. Privarčevani denar lahko vlagamo in tako povečamo njegovo vrednost s prejemanjem dividend in obresti (NLB d. d., brez datuma b).

2.6 Naložbe

V svoji prihodnosti vsak želi biti preskrbljen in imeti finančno varnost, problem pa je dejstvo, da ne poznamo prihodnosti in ne vemo, kaj nas čaka. Najboljša stvar, ki jo lahko naredimo danes, je priprava na prihodnost z varčevanjem in predvsem vlaganje. Naložb, ki omogočajo varčevanje je veliko, med seboj pa se razlikujejo glede na zelene cilje, donosnost, stopnjo tveganja, način in dobo vlaganja (Skupina Triglav d. o. o., brez datuma).

Naložba ali investicija pomeni uporabo denarja za nakup nečesa z namenom povečanja njegove vrednosti oz. vrednosti premoženja. Najpogosteje uporabljene naložbe so nakup delnic, obveznic, nepremičnine, vlaganje v vzajemne sklade, obstajajo pa še druge vrste naložb, kot so zavarovanja, nakupi zlata in drugih plemenitih kovin, nakup umetnin, starin in v zadnjih letih kriptovalute. Košarico oz. zbirko investicij posameznega vlagatelja imenujemo portfelj. Gre za naložbe, ki vsaka predstavlja svoj delež in prispeva k skupnemu donosu portfelja, razlikujejo pa se po že prej omenjenih tveganju, donosu in dobi vlaganja (SKB d. d., 2020).

2.7 Izobraževanje Slovenskih državljanov na področju financ

Raziskava finančnega znanja družbe Valicon med Slovenci je pokazala, da je med odraslim prebivalstvom veliko finančno nepismenih. Največ znanja imajo izobražene starejše osebe med 65. in 75. letom, najslabše pa so se odrezali mladi med 25. in 34. letom. Slovenska gospodinjstva imajo na bankah več kot 22 milijard evrov vlog, glede na nekatere statistike vsako osmo plačo privarčujemo. Večino naših prihrankov imamo v obliki gotovine in produktih za varčevanje za starost, kot so pokojninski skladi. Problem pri vsem skupaj pa se pojavi, ker s temi prihranki ne znamo ravnati, kar je verjetno posledica tudi našega izobraževalnega sistema. V dobrih 15 letih šolanja se o upravljanju denarja skorajda ne učimo, kar verjetno vsak najbolje ve iz lastnih izkušenj. V priporočilih za finančno izobraževanje Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) opozarja na nujnost zagotovitve izobraževanja o ekonomskih in finančnih vsebinah že zgodaj v življenju. V naših učnih načrtih so finančne vsebine vključene v različne učne predmete, vendar le na papirju. Država naj bi že pred več kot desetletjem sprejela nacionalni program finančnega izobraževanja, a se v praksi v šolskih vsebinah ni nič spremenilo. Če iz tega izhajamo naprej, se lahko začnemo spraševati, ali država to počne namenoma. Finančno nepismeni državljani se namreč izkažejo kot bolj odvisni in ubogljivi. Taki državljani istočasno zelo koristijo bankam, saj so manj informirani ljudje ranjivejši. Po drugi strani pa bi večja finančna pismenost koristila različnim družbam za upravljanje premoženja, saj bi z izobraženostjo pridobili več vlagateljev (Bedene, 2021).

Finančna znanja lahko sami pridobimo na različne načine, tudi s pomočjo drugih. V nadaljevanju navedem nekaj možnosti. Prvi vir znanja in dobrih finančnih navad so družina oz. starši, če upoštevamo, da imajo primerno znanje. Vsekakor pa se lahko obrnemo na koga ali kaj drugega, saj živimo v svetu, kjer so nam informacije na voljo in na dosegu roke z nekaj kliki. Veliko finančnega znanja lahko pridobimo s pomočjo zaupanja vrednih finančnih ponudnikov, finančnih svetovalcev, raznih portalov, revij, knjig in druge strokovne literature. Seveda so pomembne še lastne izkušnje, saj se z njimi naučimo največ in so verjetno za večino najboljša "šola".

Med raziskovanjem sem zasledila še eno zanimivo igro, ki je nastala v sodelovanju Slovenske borze in podpornikov projekta finančnega opismenjevanja. Igra Borza Slovenija je nastala v želji po lažjem razumevanju mehanizmov kapitalskega trga, osvajanja logike borznega trgovanja in terminologije. Igra predstavlja interaktiven in zabaven način spoznavanja realnega borznega trgovanja, kar je v veliko pomoč pri izobraževanju o investiranju v vrednostne papirje in finančni pismenosti na splošno (Ljubljanska Borza, d. d., brez datuma).

3 ANALIZA RAZISKAVE

3.1 Uporabljena metoda in potek raziskave

Za namene priprave te naloge, sem se odločila izvesti pogosto uporabljeno metodo raziskovanja, anketo, kjer anketiranci odgovarjajo na vnaprej zastavljena vprašanja in izbirajo odgovore med že vnaprej podanimi. Pripravljati sem jo začela pred začetkom pisanja naloge, razmišljala pa sem predvsem o tem, kako naj anketo zastavim, da mi bo pomagala pri sprejemanju ali zavračanju hipotez, ki so omenjene v uvodu naloge, in bo hkrati razumljiva anketirancem. Vse skupaj mi je vzelo precej časa, na koncu sem iz pripravljenih vprašanj izbrala tista, ki so se mi zdela najbolj primerna in smiselna za uspešno izvedbo raziskave ter pridobitev dobrih rezultatov. Anketa je priložena kot priloga na koncu te naloge. Razdelila sem jo med svoje kontakte in jo aktivirala za obdobje dveh tednov. Anketiranci so odgovarjali na vprašanja, ki sem jih razdelila na več sklopov. Najprej demografija, sklop, ki se je nanašal na finančne odločitve, tretji sklop je vseboval vprašanja, ki so se nanašala na varčevanje in investiranje, četrti in peti sklop so sestavljala vprašanja povezana z izobraževanjem na področju finančne pismenosti, na koncu ankete pa so imeli anketiranci možnost pustiti kakšno svojo misel, mnenje ali komentar v odprtem vprašanju. Anketa sama po sebi ni bila preverjanje znanja (bolj so me zanimale splošne navade, saj se nimam za kvalificirano osebo, ki bi preverjala tako znanje), zato sem v zaključku ankete pustila povezavo do kratkega kviza, s katerim so anketiranci lahko preverili svoje znanje in dobili povratne informacije.

3.2 Predstavitev in analiza rezultatov

V tem delu bom predstavila bistvene rezultate ankete in tisto, kar se mi zdi pomembno in bi zato rada poudarila. Sproti bom podajala še svoje mnenje in se pri tem sklicevala na raziskano literaturo, predvsem na podlagi mnenj raznih strokovnjakov, izvedenih analiz. Za odgovore, ki so bili večinsko izbrani, bom navajala še odstotke (zaokroženo) in število oseb, ki ta delež predstavlja. Za nekatera vprašanja (za vprašanja, kjer je bil na voljo samo en možen odgovor) sem za bolj natančen prikaz in lažjo predstavo o deležih izbranih odgovorov pripravila prikaze v obliki tabel. V njih so vsebinska vprašanja, podani odgovori in kakšni so bili odgovori anketirancev v obliki števila in odstotka. Odgovore na vprašanja z več možnimi odgovori pa sem povzela vsebinsko.

V obdobju dveh tednov je anketo rešilo 159 anketirancev, od tega 36 oseb moškega in 123 oseb ženskega spola. 53 % anketirancev ali 84 oseb je spadalo v starostno skupino od 21 do 30 let, preostali anketiranci pa so bili enakomerno zastopani v preostalih starostnih skupinah, pričakovano je bilo najmanj anketirancev starejših oseb, zato so rezultati bolj odraz mlajše populacije. V tabeli 1 je natančen prikaz starostnih kategorij anketirancev.

Tabela 1: Starostne kategorije anketirancev

Starostna kategorija	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
do 20 let	31	20 %
21 do 30 let	84	53 %
31 do 40 let	23	15 %
41 do 50 let	16	10 %
51 do 60 let	2	1 %
61 let in več	3	1 %
Skupaj	159	100 %

Vir: lastno delo.

V drugem sklopu sem anketirance spraševala o finančnih odločitvah. Glede na rezultate ankete večina ni odgovorna za sprejemanje skupnih finančnih odločitev v gospodinjstvih, to znaša 57 % ali 91 anketirancev. Splošno gledano pa na individualni ravni finančne odločitve sprejema večina, 91 % ali 144 anketirancev, od tega redno 80 % ali 127 oseb. Natančen prikaz odgovorov na vprašanje, kako pogosto anketiranci sprejemajo finančne odločitve se nahaja v tabeli 2. Med raziskovanjem sem pogosto prebirala, da v Sloveniji slabo oz. sploh ne načrtujemo svojih financ ter posledično nimamo pripravljenih finančnih načrtov. Rezultati ankete pri tem vprašanju so se mi zato zdeli spodbudni, saj je približno tretjina vprašanih odgovorila, da načrtujejo svoje finance, natančneje gre za 34 % ali 54 oseb, kar je več od pričakovanega. Zagotovo pa je še veliko možnosti za izboljšanje in povečanje deleža ljudi, ki načrtujejo svoje finance, kar bi tudi bilo prav. Tisti, ki financ ne načrtujejo, so kot glavni razlog navedli, da nimajo znanja kako to izpeljati, ali pa jim tega preprosto ni treba početi. Posplošeno je velika večina anketirancev odvisnih od plačila, ki ga prejmejo za opravljeno delo, njihove nakupne navade pa so take, da ne ogrožajo svojih finančnih ciljev.

Tabela 2: Pogostost sprejemanja finančnih odločitev anketirancev

Kako pogosto sprejemate finančne odločitve?	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
Vsak dan	16	10 %
Nekajkrat tedensko	84	53 %
Nekajkrat mesečno	27	17 %
Nekajkrat letno	25	16 %
Ne sprejemam finančnih odločitev	7	4 %
Skupaj	159	100 %

Vir: lastno delo.

Pričakovano je pri vprašanju, kaj anketiranci naredijo s svojim denarjem, večina odgovorila, da del porabijo, ostalo pa prihranijo. Tako je odgovorilo 66 % ali 105 oseb in se mi od vseh odgovorov zdi najbolj realističen. Tak rezultat po potrjuje dejstvo, ki sem ga pogosto zasledila, da smo Slovenci zelo varčni in v tem na splošno zelo dobri. Se pa pri naslednjem vprašanju pokaže, da tega ne znamo dobro izkoristiti za različne naložbene namene. Kljub velikemu deležu varčevalcev imamo še vedno manjši delež takih, ki vse porabijo ali pa ne zapravijo ničesar, predvidevam, da gre pri tem v obeh primerih za mlajše osebe, ki se še ne srečujejo s stroški. Skrb vzbujajoč je delež tistih, ki del porabijo, del privarčujejo in del investirajo, je pa tudi pokazatelj in potrjuje to, da Slovenci presežke denarja, ki bi jih lahko, premalo vlagamo v investicije. Natančnejši deleži odgovorov na to vprašanje so prikazani v tabeli 3.

Tabela 3: Ravnanje anketirancev ob prejetju denarja

Kaj naredite s prejetim denarjem?	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
Vse porabim takoj	3	2 %
Vse porabim, vendar ne takoj	29	18 %
Del porabim za sprotne stroške, ostalo prihranim	105	66 %
Del porabim, del privarčujem, del investiram	14	9 %
Ničesar ne zapravim	8	5 %
Skupaj	159	100 %

Vir: lastno delo.

Naslednja stvar, ki sovпада s prebrano literaturo in mojimi ugotovitvami, je, kaj se zgodi s preostalimi prihranki. S tem vprašanjem sem še dodatno potrdila odgovore pri prejšnjem vprašanju. Rezultati so pokazali, da največ denarja hranimo na bančnih računih in “v nogavici” oz. doma v obliki gotovine, skupno je takih kar 72 % ali 114 oseb. Po takih rezultatih sklepam, da ljudje predvsem nimajo znanja ali zaupanja v različne naložbene možnosti. Preostali v manjših deležih denar prenakažejo na varčevalne račune, investirajo v različne naložbe, nekateri celo nimajo prihrankov. Natančnejši prikaz tega, kar anketiranci naredijo s prihranjenim denarjem, je v tabeli 4.

Tabela 4: Ravnanje anketirancev s prihranjenim denarjem

Kaj naredite s prihranjenim denarjem?	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
Nimam prihranjenega denarja	21	13 %
Nič, pustim na bančnem računu, ker ne vem kaj naj z njim	27	17 %
Pustim na bančnem računu z namenov varčevanja	47	30 %
Denar prenesem na temu namenjen varčevalni račun	8	5 %
Pospravim "v nogavico" (denar hranim doma)	40	25 %
Investiram (delnice, obveznice, zlato, zavarovanja, vzajemni skladi...)	8	5 %
Nekaj hranim v gotovini, varčujem na bančnih računih, preostanek investiram v različne naložbe	8	5 %
Skupaj	159	100 %

Vir: lastno delo.

V tretjem sklopu sem anketirancem postavljala vprašanja na temo varčevanja in investiranja. Natančneje so me zanimali razlogi za varčevanje. Najpogosteje je bil razlog varnostna rezerva, za kar se je odločilo 38 % ali 60 oseb, preostali odgovori pa so se nanašali na specifične finančne cilje, npr. nakup nepremičnine. Tu sem ponovno ugotovila, da večina varčuje, slika pri investiranju pa je popolnoma drugačna. Skupno glede na rezultate ankete investira le 6 % ali 9 oseb. Kot razlog, zakaj ne investirajo, so bili pogosto izbrani odgovori, da nimajo dovolj prihodkov, odplačujejo kredite, tega ne znajo, ne vejo, kakšne možnosti investiranja so na voljo, nekateri pa take aktivnosti predstavljajo na pozneje.

V četrtem sklopu vprašanj sem se osredotočila na izobraževanje o finančni pismenosti. Za začetek me je zanimalo mnenje anketirancev o vključevanju znanj o financah v osnovnošolsko izobraževanje. Večina se je strinjala, da se temu v osnovnih šolah ne posveti dovolj pozornosti, tako je odgovorilo 80 % ali 127 oseb, preostali večinoma niso prepričani. Pri naslednjem vprašanju smo skupaj iskali najboljši razlog za izključenost tako pomembnih znanj iz učnih načrtov po mnenju anketirancev. Na razpolago sem dajala po mojem mnenju trapaste oz. sarkastične možne odgovore in nad rezultati sem bila iskreno presenečena, izstopal pa ni noben odgovor, izbrani so bili v podobnih deležih. Moje mnenje glede te dileme bom obrazložila za vsak odgovor posebej. Kar nekaj izbranih razlogov se je nanašalo

na naslednje: otrok to ne zanima, otroci pri tej starosti nimajo sposobnosti dojemanja take snovi in da za otroke taka znanja niso koristna. Sama se ne strinjam z nobeno od naštetih trditev. Trditev, da otrok to ne zanima, kar lahko potrdimo samo z vidika, da vseh pač ne zanima vse, šole pa se tako ali tako ne prilagajajo interesom svojih učencev ampak morajo slediti učnim načrtom. Trditev, da pri teh letih otroci nimajo sposobnosti dojemanja osnov finančne pismenosti, po mojem mnenju ni resnična in ne verjamem, da se učenci raje učijo teoretične probleme, ki z realnostjo nimajo nič. Poleg tega otrok ne smemo podcenjevati. Trditev, da znanje o financah oz. finančna pismenost za otroke nista pomembna pa je še ena škodljiva laž, saj so pri 15 letih že močno zakorakali v obdobje, ko to znanje potrebujejo, npr. ker je večina pri teh letih že lastnik plačilne kartice. Trditev, da učitelji nimajo znanja in sposobnosti, je po mojem mnenju povsem možno (to ne velja za vse), kar pa se s spremembo na področju njihovega izobraževanja lahko reši. Naslednja trditev se nanaša na dejstvo, da naj bi osnovno šolanje bilo prekratko in zato ni prostora za umestitev spoznavanja osnov finančne pismenosti, kar je spet popolnoma nerazumen razlog. Trditev, da je šolski sistem prilagojen otrokom, da jih s tako resnimi in težkimi zadevami v času šolanja še ne obremenjujejo, je ravno obratna od "njim v dobro". Zadnja trditev, ki je bila na razpolago, odgovornost za učenje otrok o financah prelaga na starše, s čimer se strinjam delno. Osnovna šola naj bi bila institucija, ki daje otrokom osnovno znanje, finančna pismenost pa je ravno to, poleg tega vsi starši sami nimajo takega znanja in zato pristanemo v začaranem krogu finančne nepismenosti. Vmes sem ponudila še eno trditev, ki sem jo prihranila za konec in s katero se najbolj strinjam, oz. se mi zdi najbolj logična. Gre za teorijo zarote, da to država počne namenoma. Takega mnenja sem, ker ravno država omogoča osnovnošolsko izobraževanje in ima nadzor nad učnim načrtom, seveda pa tega ne morem potrditi. Večina tudi podpira umestitev izobraževanja o osnovah finančne pismenosti v osnovne šole in nadaljnje šolanje, tako je odgovorilo 75 % ali 119 oseb, kar je razvidno tudi iz tabele 5.

Tabela 5: Podpora anketirancev o umestitvi izobraževanja o osnovah finančne pismenosti v osnovne šole in nadaljevanje šolanja

Ali podpirate umestitev izobraževanja o osnovah finančne pismenosti v osnovne šole (in nadaljevanje šolanja)?	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
Da	119	74 %
Ne	20	13 %
Ne vem	20	13 %
Skupaj	159	100 %

Vir: lastno delo.

V petem sklopu vprašanj sem se posvetila vprašanju o tem, kje so anketiranci dobili svoje dosedanje finančno znanje. Izkazalo se je, da večina doma ali s pomočjo spletnih vsebin,

skupno je bilo takih 79 % ali 125 oseb. Preostali so svoje znanje pridobivali v šoli, na delovnem mestu, s pomočjo strokovne literature ali strokovnega delavca. Pri sprejemanju težjih finančnih odločitev se večina prav tako obrne na svoje starše ali svetovni splet, gre za 79 % ali 125 oseb, redki se po pomoč obrnejo na strokovno literaturo ali usposobljene finančne strokovnjake. V nadaljevanju me je zanimalo, kako pomembno je osnovno znanje o financah, kjer je ponovno 78 % ali 124 oseb odgovorilo z “zelo pomembno”, kar je zelo spodbudno, saj se ljudje vsaj zavedajo pomembnosti tega znanja. Natančen prikaz odgovorov na to vprašanje je na voljo v tabeli 6.

Tabela 6: Mnenje anketirancev o pomembnosti znanja o financah

Kako nujno pomembno je osnovno znanje o financah po vašem mnenju?	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
Zelo pomembno	125	79 %
Srednje pomembno	20	13 %
Ni pomembno	4	2 %
Vseeno mi je, tega znanja ne potrebujem	4	2 %
Nimam mnenja	6	4 %
Skupaj	159	100 %

Vir: lastno delo.

Pri vprašanju, kakšna je finančna pismenost anketirancev, je večina odgovorila, da imajo nekaj znanja, takih je bilo 38 % ali 60 oseb. Drugi najpogostejši odgovor pa je bil, da je znanje zelo slabo, tako je odgovorilo 36 % ali 58 oseb. Natančnejša samoocena finančne pismenosti anketirancev je prikazana v tabeli 7.

Tabela 7: Samoocena finančne pismenosti anketirancev

Osebno misliš, da je tvoja finančna pismenost:	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
Odlična, ne more biti bolje	3	2 %
Dobra, lahko bi bilo tudi bolje	35	22 %
Srednje, imam nekaj znanja	60	38 %
Slaba, lahko je samo bolje	58	36 %
Nisem prepričan/a	3	2 %
Skupaj	159	100 %

Vir: lastno delo.

Potem me je zanimalo, kako pogosto svoj čas namenijo izboljšanju svojega znanja, kjer je največ odgovorov bilo "redko, skoraj nič", takih je bilo polovica, 50 % ali 79 oseb. Redno (nekajkrat mesečno) finančno znanje nadgrajuje 20 % ali 32 oseb. Rezultati pri tem vprašanju po mojem mnenju niso spodbudni in mi delujejo nasprotujoče dejstvu, da večina meni, da je tako znanje zelo pomembno. Nekaj podobnega velja za vprašanje, pri katerem so naredili samooceno svoje finančne pismenosti, ki očitno kaže, da bi bilo potrebno na tem še veliko delati. To si razlagam s tem, da jih je anketa opomnila in opozorila na področje finančne pismenosti, ki jih morda sploh ne zanima. Upam pa, da bodo vsaj nekateri anketiranci v prihodnje začeli delati na izboljšanju znanja.

V zadnjem sklopu so imeli anketiranci možnost izraziti svoje mnenje, ki ga bom tu na kratko povzela. Osnove izobraževanja o finančni pismenosti bi morale biti vključene že v zgodnje izobraževanje in kasneje ne glede na usmeritev. Taka znanja so namreč del splošne izobrazbe in razgledanosti ter so nujna za življenje. Nekdo je opozoril še na dejstvo, da je treba prilagoditi svojo lastno porabo in ne zapasti v dolgove ter da so starši vzor pri ravnanju z denarjem in so zato tudi najbolj odgovorni. Kot primer je bilo izpostavljeno, da se otrok sam takih stvari ne more naučiti in niso dober zgled starši, ki si denar redno izposojajo in upravljajo nenadzorovano. Še eno mnenje pa se je glasilo, da je ključ do finančne varnosti varčevanje. Sama se strinjam z vsemi mnenji, edino zadnjemu mnenju bi dodala investiranje.

Za konec moram povzeti svoje ugotovitve glede hipotez. Prvo hipotezo (finančna pismenost je pomembno znanje, ki ga ima le manjši del prebivalstva in malo se jih zaveda pomembnosti tega) lahko potrdim deloma. Zagotovo je res, da je finančno pismenih malo Slovencev, kar sem zasledila preko veliko različnih raziskav, na katere se nanašajo številni članki in prispevki, to pa se je pokazalo tudi pri rezultatih moje ankete, če sklepam po navadah anketirancev. Ne morem pa potrditi, da se pomembnosti znanja ne zavedajo, kar trdim predvsem na podlagi rezultatov ankete. Druga hipoteza (znanje posameznika na področju finančne pismenosti je odvisno od njegove starosti, izobrazbe in znanja v družini) po mojem mnenju velja. Tako ugotovitev potrjuje predvsem članek, v katerem finančni strokovnjaki, zaposleni v NLB, komentirajo finančno pismenost svojih strank. Sama pa tukaj lahko dodam, da so starši res največji zgled, to so osebe, od katerih se naučimo največ in po katerih "podedujemo" navade in razpoložljivo znanje. Glede starosti pa menim, da je odvisno predvsem od vložka posameznika v nadgradnjo znanja kasneje v življenju, saj smo v okviru (osnovnošolskega) izobraževanja na zelo podobni ravni znanja. Tretjo hipotezo (država ne vlaga v izobraževanje svojih državljanov na tem področju v okviru obveznega izobraževanja. Posamezniki morajo sami prepoznati potrebo po znanju in izobraževanju o osebnih finančah) bi potrdila. Kot že večkrat omenjeno, šolanje in pridobivanja znanja s tega področja v praksi skoraj ne obstaja. Obstajajo pa različne druge možnosti, da se posamezniki izobrazijo, za kar pa morajo sami vložiti energijo, čas in morda tudi denar.

SKLEP

Ko razmišljamo o finančni pismenosti je za začetek dobro poznati vzroke za nastanek denarja in razčistiti naš odnos do njega. Pomembna je tudi odločitev, kaj zares želimo v življenju z vidika našega odnosa do denarja in do drugih ljudi. Gre za zahtevno področje in sprejemanje težjih odločitev, ki se jim ne izogne nihče, je pa vse odvisno od nas samih ter koliko bomo problematiko priznali in razčistili sami s seboj.

Finančna pismenost je sposobnost, da v življenju znamo sprejemati najboljše možne finančne odločitve, kar pa zahteva veliko znanja. V šolah običajno ne dobimo niti osnovnega znanja o ravnanju z denarjem, zato pa ga lahko dobimo drugje. Starši so običajno tisti, ki na svoje otroke prenesejo finančne navade in znanje, žal tudi slabe. Na srečo živimo v svetu, ki posameznikom omogoča dostop do informacij na vsakem koraku s pomočjo nekaj klikov. To pomeni, da nikoli ni prepozno, za pridobitev finančnih znanj, bistveno je osmisliti problem in pokazati nekaj interesa za pripravljenost na učenje. Za to je potrebno najprej priznanje, da področja ne obvladamo in sprejetje dejstva, da bomo morali sami poskrbeti za izboljšanje. Nekateri imajo srečo in jih starši lepo naučijo osnov, zato taki lahko gradijo na tem, nasprotno pa drugi tega problema sploh ne zaznajo.

V nalogi mi je uspelo predelati nekatere bistvene vsebine. Najprej sem opisala zgodovino denarja, zaradi katerega se je vse sploh začelo in razložila finančni trg in finančne ustanove. Največ poudarka sem želela narediti na drugem poglavju o finančni pismenosti, kjer sem želela osmisliti in razložiti problem pomanjkanja znanja, ki bi ga morali imeti, in pa podala nasvete in rešitve. Poglavje vključuje bistvene stvari, ki jih mora finančno pismena oseba poznati. V nadaljevanju poglavja sem se posvetila različnim obdobjem odraslega človeka z vidika tega, v kakšnem stanju naj bi bile njegove finance v vsakem izmed navedenih obdobj, in dodajala nasvete, da bo finančno stanje čim boljše. Za otroke in problematiko njihovega "finančnega znanja" sem posvetila del o izobraževanju, kjer sem želela poudariti pomembnost zgodnjega začetka učenja o osnovah finančnega znanja ter kdo nosi odgovornost za izobraževanje otrok. Zadnje poglavje predstavlja analiza rezultatov moje raziskave s pomočjo ankete. Na tak način sem lahko sprejela in potrdila podobne sklepe in zaključke, kot že mnoge druge predhodne raziskave.

Priprava zaključne strokovne naloge mi je pomagala poglobiti razumevanje o problemu, s pomočjo poglobljenega raziskovanja pa sem ugotovila, da tudi meni še vedno manjka veliko do "odlične" finančne pismenosti, saj sem spoznala, da je področje veliko širše, kot sem bila prepričana prej, in nimam toliko znanja kot bi bilo treba. Z nalogo sem spoznala še, da moram tudi sama še veliko delati za izboljšanje svojega znanja in finančne pismenosti ter vsake toliko časa na to opomniti ljudi okoli sebe.

LITERATURA IN VIRI

1. Bailey, G. & Law, F. (2007). *The history of money: money careers*. Ljubljana: Založba Arkadia.
2. Bedene, P. (2021, 3. julij). *Komu koristijo finančno nepismeni državljani?* Pridobljeno 19. maja 2022 iz <https://www.finance.si/8977184/Komu-koristijo-financno-nepismeni-drzavljeni>.
3. Doles, J. (2020, 12. januar). *Finančna pismenost - znanje za uspeh*. Pridobljeno 8. maja 2022 iz <https://izobrazevanje.org/financna-pismenost/financna-pismenost/>.
4. Doles, J. (2021, 21. september). *Osebne finance - kaj so in kako jih učinkovito upravljati*. Pridobljeno 16. maja 2022 iz <https://izobrazevanje.org/izobrazevanje/osebne-finance-kaj-so-in-kako-jih-ucinkovito-upravljati/>.
5. Evropska Centralna Banka - ECB. (2017, 20. junij). *Kaj je denar?* Pridobljeno 20. maja 2022 iz https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/what_is_money.sl.html.
6. Gmajnica.com. (2014, 21. junij). *Denar in njegove funkcije*. Pridobljeno 6. maja 2022 iz <https://www.gmajnica.com/denar-njegove-funkcije/>.
7. King, J. & Carey, M. (2017). *Personal Finance* (2. izd.). New York: Oxford University Press.
8. Kozmus, R. (2014). *Finančna pismenost*. Pridobljeno 6. maja 2022 iz <https://lujesenice.net/wp-content/uploads/2012/11/finan%C4%8Dna-pismenost-popr1.pdf>.
9. Likeout. (brez datuma). *TEDxLjubljana: Slovenci smo v povprečju finančno nepismeni*. Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://likeout.net/finance/tedxljubljanaslovenci-smo-v-povpreccju-financno-nepismeni/>.
10. Ljubljanska borza. (brez datuma). *Storitve: Finančna pismenost*. Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://ljse.si/si/financna-pismenost/671>.
11. NLB d. d. (2014, januar). *Kako reševati finančna vprašanja v pokoju?* Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://www.nlb.si/finance-v-pokoju>.
12. NLB d. d. (2017a, julij). *Finančni kašipot: med 20. in 30. letom*. Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://www.nlb.si/20-30-let>.
13. NLB d. d. (2017b, oktober). *Finančni kašipot: med 30. in 40. letom*. Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://www.nlb.si/30-40-let>.
14. NLB d. d. (2017c, november). *Finančni kašipot: med 40. in 50. letom*. Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://www.nlb.si/40-50-let>.
15. NLB d. d. (2018, september). *Finančna pismenost - znanje za življenje*. Pridobljeno 6. maja 2022 iz <https://www.nlb.si/financna-pismenost>.
16. NLB d. d. (brez datuma a). *Kakšen je moj odnos do denarja?* Pridobljeno 22. maja 2022 iz <https://www.nlb.si/odnos-do-denarja>.
17. NLB d. d. (brez datuma b). *2. korak: Poskrbite za finančno varnost*. Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://www.nlb.si/financna-varnost>.

18. SKB d. d. (2020, 10. december). *Kaj investiranje oz. naložba sploh je in zakaj investirati?* Pridobljeno 24. maja 2022 iz <https://www.skb.si/sl/aktualno/zapisi/kaj-investiranje-oz-nalozba-sploh-je-in-zakaj-investirati-2020-12-10>.
19. Skupina Triglav d. o. o. (brez datuma). *Pet naložb za varnejšo finančno prihodnost.* Pridobljeno 24. maja 2022 iz <https://vsebovredn.triglav.si/druzina/Kako-varcevati-in-izbrati-pravo-nalozbo-zase>.
20. Štokelj, S. (brez datuma). *Denar v Sloveniji.* Pridobljeno 5. maja 2022 iz <https://sites.google.com/site/denarvslovenijisasastokelj/home/zgodovina-denarja>.
21. Tehnološki park Ljubljana. (2017, 19. julij). *360FINANCE GURU - Digitalna platforma v boju proti finančni nepismenosti.* Pridobljeno 22. maja 2022 iz <https://www.tp-lj.si/sl/novice/360finance-guru-digitalna-platforma-v-boju-proti-financni-nepismenosti-2017-07-19>.
22. Triglav Skladi d. o. o. (brez datuma a). *Kako premagati strah?* Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://zasluzitesivec.triglavskladi.si/donosni-nasveti/kako-premagati-strah/>.
23. Triglav Skladi d. o. o. (brez datuma b). *Znate določiti finančne cilje? To je prvi korak do vaše finančne neodvisnosti.* Pridobljeno 23. maja 2022 iz <https://zasluzitesivec.triglavskladi.si/donosni-nasveti/financni-cilji/>.

PRILOGA

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Q1 Spol: M Ž

Q2 V katero starostno kategorijo spadate?

do 20 let

21 do 30 let

31 do 40 let

41 do 50 let

51 do 60 let

61 let in več

Q3 Kakšen je vaš trenutni status?

Šolajoč/a

Zaposlen/a

Samozaposlen/a

Brezposeln/a

Upokojenec/ka

Q4 Katera je najvišje dosežena stopnja izobrazba, ki ste jo pridobili?

Osnovnošolska

Srednješolska

Visokošolska strokovna izobrazba

Visokošolska univerzitetna izobrazba

Drugo:

Q5 Ali ste v domačem gospodinjstvu odgovorni za sprejemanje skupnih finančnih odločitev?

Da

Ne

Q6 Kako pogosto sprejemate finančne odločitve na individualni ravni?

Vsak dan

Nekajkrat tedensko

Nekajkrat mesečno

Nekajkrat letno

Ne sprejemam finančnih odločitev.

Q7 Ali imate pripravljen finančni načrt ali kateri drug način načrtovanja finančne prihodnosti?

Da

Ne

Q8 Zame najbolj velja trditev (vezano na prejšnje vprašanje):

Za pojem "finančni načrt" ali "finančno načrtovanje" slišim prvič

Tega ne rabim načrtovati
Nimam znanja kako to izpeljati
Načrtovanje ni zame, sem spontana oseba, kar velja tudi za moje finance
Načrtujem sprotno porabo in imam finančne cilje, nimam pa specifično pripravljenih finančnih načrtov
Finančni načrt imam pripravljen, ker želim zmanjšati tveganja za sprejetje napačnih finančnih odločitev
Finančni načrt imam pripravljen, ker imam rad/a stvari načrtovane, premišljene
Finančni načrt imam pripravljen, ker so mi tako svetovali drugi (finančni svetovalec)
Finance načrtujem, ker želim imeti pregled in nadzor nad njimi

Q9 Kaj sodi med vaše vire prihodkov?

Plačilo za opravljeno delo (redna zaposlitev, študentsko delo in podobno)
Plačilo za priložnostno opravljena "neuradna" dela (npr. usluga sosedu)
Finančna podpora staršev (npr. žepnina)
Denarna socialna pomoč
Dividende in/ali obresti
Nagrade, darila, bonusi
Najemnine
Pokojnina

Q10 Kaj naredite s prejetim denarjem?

Vse porabim takoj
Vse porabim, vendar ne takoj
Del porabim za sprotne stroške, ostalo prihranim
Del porabim, del privarčujem, del investiram
Ničesar ne zapravim

Q11 Kaj naredite s prihranjenim denarjem?

Nimam prihranjenega denarja
Nič, pustim na bančnem računu, ker ne vem kaj z njim
Pustim na bančnem računu z namenom varčevanja
Denar prenesem na temu namenjen varčevalni račun
Pospravim "v nogavico" (denar hranim doma)
Investiram naprej (delnice, obveznice, zlato, zavarovanja, vzajemni skladi...)
Nekaj hranim v gotovini, varčujem na bančnih računih, preostanek investiram v različne naložbe

Q12 Zakaj ne varčujete in investirate?

Trditev zame ne velja, redno varčujem
Trditev zame ne velja, redno varčujem in investiram
Nimam rednih prihodkov
Prejeti prihodki so prenizki
Moje slabe navade - vse prihodke porabim sproti

Imam previsoke stroške
Odplačujem posojila
Ne vem kako naj se tega lotim
Ne poznam možnosti varčevanja in investiranja
Za take aktivnosti bo čas v prihodnosti
Nimam časa ali volje
Ne maram tveganja, ki ga prinese investiranje
V preteklosti sem dovolj varčeval/a in investiral/a, sedaj trošim
Finančno sem preskrbljen/a

Q 13 Označite svoje glavne cilje varčevanja:

Ne varčujem
Nimam takih ciljev
Varnostna rezerva
Osamosvojitve (neodvisnost od staršev, skrbnikov)
Varčujem, da si bom lahko privoščil/a imeti otroke (npr. plačilo otroške opreme, vrtca)
Osebnostna rast (npr. dodatna plačljiva izobraževanja)
Varčevanje za izobraževanje otroka
Varčevanje za starost
Nakup premičnine (npr. avto) ali nepremičnine (npr. hiša)
Nakup luksuznih (nenujnih) dobrin ali storitev (npr. potovanje, igralna konzola)
Finančna svoboda in neodvisnost v prihodnosti
Preventiva in izogib (ne)nujnih zadolževanj

Q 14 Označite svoje glavne cilje investiranja in vlaganja v različne naložbe:

Ne investiram/vlagam
Nimam takih ciljev
Razpršitev in zmanjšanje tveganja z vlaganjem v različne naložbe
Povečanje vrednosti premoženja
Pričakovani donosi
Varovanje pred padanjem vrednosti denarja (inflacija)
Finančna svoboda in neodvisnost v prihodnosti
Večja finančna varnost

Q15 Se vam glede na vaše izkušnje zdi, da se v osnovnih šolah osebnim financam in finančni pismenosti posveti dovolj pozornosti?

Da
Ne
Ne vem

Q16 Pri tem vprašanju izhajam iz predpostavke, da ste na prejšnje vprašanje odgovorili z "ne". Kaj bi po vašem mnenju lahko bil razlog za zanemarjanje financ v okviru osnovnega izobraževalnega programa?

Otrok to ne zanima

Otroci pri teh starostih še nimajo sposobnosti dojetja tako pomembnega znanja
Za otroke taka znanja niso koristna, saj še ne sprejemajo zahtevnejših finančnih odločitev

Verjamem v različne teorije zarote, npr. da država iz lastnih koristi tega noče, ker ima raje zapravljive in finančno nepismene državljane

Učitelji nimajo ustreznih znanj in sposobnosti, da bi to uspeli naučiti svoje učence

Osnovno šolanje ne poteka dovolj časa, da bi to uspeli vključiti v učni načrt

Šolski sistem je prilagojen potrebam otrok tako, da jih v šolah za njihovo dobro še ne obremenjujejo in soočajo s takšnimi problemi

Učenje otrok o finančnih je odgovornost staršev

Q17 Ali bi podprli umestitev izobraževanja o osnovah finančne pismenosti v osnovne šole (in nadaljevanje šolanja)?

Da

Ne

Ne vem

Q 18 Svoje dosedanje znanje na področju financ in finančne pismenosti sem pridobil/a:

Doma

V šoli (različne stopnje, smeri)

Na delovnem mestu

S pomočjo spletnih vsebin

S pomočjo strokovne literature (npr. revije ali knjige o finančnih)

S pomočjo raznih dodatnih izobraževanj, seminarjev, delavnic, tečajev...

S pomočjo osebnega finančnega ali drugega strokovnega svetovalca

Q19 Na kateri vir se obrnete v primeru, da potrebujete pomoč ali nasvet pri sprejemanju (težjih) finančnih odločitev (ob predpostavki, da ne poznaš zanesljivosti njihovega znanja)?

Starše in ostale družinske člane

Sorodnike, prijatelje

Partnerja

Sodelavce

Usposobljenega finančnega strokovnjaka

Strokovno literaturo (npr. revije ali knjige o finančnih)

Strička Googla

Spletne strani bank

Q20 Kako nujno pomembno je osnovno znanje o finančnih po vašem mnenju?

Zelo pomembno

Srednje pomembno

Ni pomembno

Vseeno je, tega znanja ne potrebujem

Nimam mnenja

Q21 Osebno misliš, da je tvoja finančna pismenost (bodite samokritični):

Odlična, ne more biti boljše

Dobra, lahko bi bilo tudi boljše

Srednja, imam nekaj znanja

Slaba, lahko je samo boljše

Nisem prepričan/a

Q 22 Kako pogosto svoj čas namenite za izboljšanje in nadgradnjo znanja o osebnih finančah ter njihovem načrtovanju?

Ves razpoložljiv prosti čas

Nekajkrat tedensko

Nekajkrat mesečno

Redko, skoraj nič

Nič časa

Področje obvladam, zato nič

Po potrebi (npr. če to zahteva moje delovno mesto)

Do sedaj se temu nisem posvečal/a, anketa me je spodbudila, da začnem delati na tem